

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 13-10-2021 r.

Marcin Wiącek

V.511.579.2021.EG/KB

Pan
prof. Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu RP
via ePUAP

Wielce Szanowny Panie Marszałku

W związku z uchwaleniem przez Sejm ustawy z dnia 1 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw – dalej: „Polski Ład”, pragnę uprzejmie przedstawić najistotniejsze uwagi do tej ustawy z perspektywy organu stojącego na straży wolności i praw człowieka i obywatela.

Przede wszystkim pragnę zaznaczyć, że **pakiet rozwiązań zawartych w „Polskim Ładzie” stanowi fundamentalną i rewolucyjną zmianę dla polskiego systemu podatkowego. Jest to bardzo obszerna, multiwątkowa nowelizacja (tysiące zmian), która w efekcie będzie oddziaływać na szerokie spektrum spraw wielu podatników.**

Z racji tego, że w tym przypadku mamy do czynienia z materią prawa podatkowego, wymagającą przestrzegania najwyższych standardów legislacyjnych, istotne jest, aby cały proces legislacyjny przebiegał w odpowiednim tempie, bez przesadnego pośpiechu, który przekraczałby granice przyzwoitej legislacji. Jak wiadomo, dobrym praktykom legislacyjnym nie sprzyja błyskawiczne tempo prac, ekspresowe terminy konsultacji albo ich brak, ciągle zmieniające się koncepcje, wielokrotne dodawanie nowych i zaskakujących poprawek istotnie modyfikujących wcześniejsze założenia, brak wszechstronnego przewidywania skutków wprowadzanej regulacji, a także bardzo krótkie *vacatio legis*.

Dlatego też, apeluję o to, aby prace legislacyjne nad uchwaleniem „Polskiego Ładu” przebiegały w należyty sposób, umożliwiającą pełną i rzetelną analizę wszystkich zgłaszanych uwag, a także zapewniającą podatnikom wystarczający czas na zapoznanie się i przygotowanie się do wdrożenia nowej regulacji. Przypominam, że zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wymaga takiego tworzenia

prawa, aby nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania swoich decyzji.

Tym samym, jako Rzecznik Praw Obywatelskich, postuluję o przygotowanie gruntownej reformy prawa podatkowego oraz wydłużenie czasu prac nad zmianami w ramach „Polskiego Ładu”, tak aby najwcześniej weszły one w życie z dniem 1 stycznia 2023 r., a nie za niespełna 3 miesiące. Jednocześnie podkreślam, że tempo prac nad „Polskim Ładem” powinno być dostosowane, zarówno do merytorycznej zawartości, jak i obszerności tej nowelizacji. Podatnicy muszą mieć zagwarantowany odpowiedni czas, aby dostosować się do tak rewolucyjnych zmian.

1) Zmiany w podatkach dochodowych	3
<i>Składka na ubezpieczenie zdrowotne bez możliwości odliczenia od podatku. Zmiana podstawy wymiaru składki zdrowotnej</i>	<i>3</i>
<i>Ulga dla klasy średniej</i>	<i>5</i>
<i>Wprowadzenie kwoty wolnej od podatku w wysokości 30.000 zł</i>	<i>7</i>
<i>Ulga dla pracujących w wieku emerytalnym</i>	<i>8</i>
<i>Podwyższenie drugiego progu podatkowego do 120.000 zł</i>	<i>8</i>
<i>Osoba samotnie wychowująca dziecko</i>	<i>10</i>
<i>Ulga prorodzinna</i>	<i>11</i>
<i>Zwolnienie z opodatkowania odsetek przysługujących z tytułu świadczeń niepodlegających opodatkowaniu lub zwolnionych z opodatkowania</i>	<i>12</i>
<i>Opodatkowanie sprzedaży rzeczy ruchomych w ramach leasingu po wycofaniu z działalności gospodarczej</i>	<i>12</i>
<i>Zmiany w prywatnym najmie nieruchomości. Wyłączenie możliwości amortyzacji nieruchomości i praw o charakterze mieszkalnym</i>	<i>13</i>
<i>Nowe stawki ryczałtu dla niektórych grup. Nowy wymiar składki zdrowotnej dla rozliczających się ryczałtem i brak możliwości jej odliczenia.</i>	<i>14</i>
<i>„Zamrożenie” karty podatkowej. Nowy wymiar składki zdrowotnej</i>	<i>15</i>
<i>Przejęciowy podatek dochodowy</i>	<i>16</i>
<i>Nowe reguły tworzenia podatkowych grup kapitałowych</i>	<i>16</i>
2) Zmiany w podatku VAT	18
<i>Grupa VAT – nowe zasady</i>	<i>18</i>
<i>Szybki zwrot VAT dla podatników bezgotówkowych</i>	<i>19</i>

3) Zmiany w Ordynacji podatkowej	20
Porozumienie inwestycyjne.....	20
4) Zmiany w ustawie o Krajowej Administracji Skarbowej	21
Instytucja nabycia sprawdzającego.....	21
Tymczasowe zajęcie ruchomości	22

1) Zmiany w podatkach dochodowych

Składka na ubezpieczenie zdrowotne bez możliwości odliczenia od podatku. Zmiana podstawy wymiaru składki zdrowotnej¹

W obszarze podatków dochodowych największe kontrowersje wzbudzają zmiany dotyczące wyłączenia możliwości odliczenia składki zdrowotnej od podatku, zmiany podstawy jej wymiaru oraz zmiana wysokości składki zdrowotnej dla niektórych grup podatników.

Nowelizacja generalnie zakłada uchylenie przepisów, które dotychczas pozwalały na odliczenie od podatku składki na ubezpieczenie zdrowotne w wysokości 7,75% podstawy jej wymiaru (stopa procentowa składki zdrowotnej to 9% i zasadniczo pozostanie na tym samym poziomie). W konsekwencji, po wejściu w życie „Polskiego Ładu”, składka zdrowotna będzie stanowiła obciążenie, istotnie zwiększając kwotę podatku należnego.

W odniesieniu do osób osiągających przychody na podstawie szeroko rozumianego stosunku pracy oraz niektórych osób prowadzących działalność gospodarczą, likwidację prawa do odliczenia składki zdrowotnej mają w założeniu zrekompensować inne rozwiązania tj. ulga dla pracowniczej klasy średniej. Takiej możliwości jednak nie będą miały wszystkie osoby prowadzące działalność gospodarczą czy też osoby zatrudnione na umowach cywilnoprawnych.

Zasadniczo podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących działalność gospodarczą będą rzeczywiste dochody osiągnięte z tej działalności. W przypadku braku dochodu składka zdrowotna będzie także naliczana. Roczna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne nie będzie mogła być niższa od kwoty stanowiącej iloczyn liczby miesięcy w roku składkowym podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu i minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w pierwszym dniu roku składkowego.

¹ Uchylenie art. 27b ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1128, z późn. zm. – dalej: „ustawa o PIT”), dodanie art. 79a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1285, z późn. zm. – dalej: „ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych”), zmiana art. 81 ust. 2 oraz dodanie art. 81 ust. 2b-2zd ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

W konsekwencji przedsiębiorcy nie będą mogli – jak dotychczas – opłacać zryczałtowanej składki zdrowotnej, która wynosiła 381,81 zł. Składka na ubezpieczenie zdrowotne będzie ustalana od rzeczywistego dochodu. Taki stan w praktyce zwiększy koszty prowadzenia działalności gospodarczej, gdyż doprowadzi do istotnego wzrostu opodatkowania osiągniętych dochodów.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które wybrały opodatkowanie podatkiem liniowym nie będą mogły skorzystać z nowej wysokości kwoty wolnej, podwyższonego progu podatkowego, ulgi dla pracowniczej klasy średniej, nie będą też mogły odliczyć składki na ubezpieczenie zdrowotne, ustalonej proporcjonalnie do uzyskiwanego dochodu. W tym przypadku wprowadzona korekta dotycząca obniżenia składki zdrowotnej dla tej grupy podatników (z 9% na 4,9%, z zastrzeżeniem, że nie może być niższa niż 9% minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu 1 stycznia roku składkowego w przypadku składki obliczanej od miesięcznej podstawy jej wymiaru), choć w pewnym stopniu łagodzi pierwotne założenia „Polskiego Ładu”, w praktyce i tak będzie oznaczała wzrost obciążeń.

W mojej ocenie, pozostawienie zasady odliczalności części składki zdrowotnej od podatku umożliwiłoby podatnikom uniknięcie znacznych obciążeń z tego tytułu. Jeśli jednak ustawodawca zdecydował o ustalaniu składki zdrowotnej na nowych zasadach, to należałoby rozważyć rozłożenie w czasie tych zmian, tak aby stopniowo doprowadzić do założonego celu, jakim jest wyłączenie możliwości odliczenia składki zdrowotnej od podatku.

Pragnę podkreślić, że wprowadzenie aktualnych rozwiązań do porządku prawnego może skutkować tym, że część przedsiębiorców zdecyduje o rezygnacji z opodatkowania podatkiem liniowym. W konsekwencji zmiana w tym obszarze będzie stanowiła czynnik destabilizujący sytuację finansową polskich przedsiębiorców, co jest szczególnie niepożądane w dobie konieczności przezwyciężania przez nich negatywnych skutków trwającej pandemii COVID-19.

Realny wzrost obciążeń nastąpi także w przypadku osób, które wybiorą opodatkowanie w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. Ostatecznie uchwalona ustawa zakłada, że dla tej grupy podatników stawki składki zdrowotnej mają zostać uzależnione od osiągniętych przychodów z działalności gospodarczej oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Wysokość składki zdrowotnej będzie wynosić 9% podstawy wymiaru, którą stanowić będzie 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, jeżeli roczne przychody z działalności gospodarczej nie przekroczą kwoty 60.000 zł, 100% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, jeżeli roczne przychody z działalności gospodarczej przekroczą 60.000 zł, ale nie przekroczą 300.000 zł, 180% przeciętnego miesięcznego

wynagrodzenia, jeżeli roczne przychody z działalności gospodarczej przekroczą 300.000 zł. Powiązanie podstawy wymiaru składki aż z trzema limitami uzyskiwanych przychodów w pewnych przypadkach może oznaczać konieczność dopłaty za miesiące, w których zastosowano niższą podstawę. Taki stan z pewnością nie upraszcza systemu podatkowego.

Za zmianę w dobrym kierunku uznaję dokonaną modyfikację zasad ustalania składki zdrowotnej dotyczącą osób stosujących opodatkowanie w formie karty podatkowej. Aktualnie podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne dla tej grupy stanowi kwota minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu 1 stycznia danego roku, a nie kwota przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, jak proponowano pierwotnie. Niemniej jednak pragnę zauważyć, że regulacja ta może mieć ograniczone zastosowanie z uwagi na, to że przepisy przejściowe przewidują, iż z dniem 1 stycznia 2022 r. nowi podatnicy nie będą już mieli możliwości wyboru opodatkowania w ramach karty podatkowej.

Reasumując, pragnę podkreślić, że zwiększenie nakładów na służbę zdrowia nie powinno odbywać się kosztem podatników prowadzących działalność gospodarczą.

Ulga dla klasy średniej²

„Polski Ład” wprowadza ulgę (obniżkę korygującą) polegającą na odliczeniu od dochodu kwoty, której wysokość będzie uzależniona od poziomu rocznych przychodów podatnika. Zasadniczo prawo do ulgi będą mieli podatnicy uzyskujący przychody w wysokości mieszczącej się w przedziale od 68.412 zł do 133.692 zł. Ulga ma m.in. na celu zrekompensowanie podatnikom z tzw. klasy średniej wyłączenia możliwości odliczenia składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Ulga dla tzw. klasy średniej adresowana jest do podatników zatrudnionych na podstawie szeroko rozumianego stosunku pracy (stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej, spółdzielczego stosunku pracy). W ramach zgłoszonych poprawek dodano, że z ww. ulgi będą mogli także skorzystać podatnicy osiągający przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej rozliczający się według skali.

Nowy art. 26 ust. 4a i 4b ustawy o PIT stanowi, że kwota ulgi wynosi:

1) $(A \times 6,68\% - 4566 \text{ zł}) \div 0,17$, dla A wynoszącego co najmniej 68.412 zł i nieprzekraczającego kwoty 102.588 zł,

2) $(A \times (-7,35\%) + 9829 \text{ zł}) \div 0,17$, dla A wyższego od 102.588 zł i nieprzekraczającego kwoty 133.692 zł

– w którym A oznacza sumę uzyskanych przez podatnika w roku podatkowym i podlegających opodatkowaniu zgodnie z art. 27 przychodów ze stosunku służbowego,

² Nowy art. 26 ust. 1 pkt 2aa oraz ust. 4a-4c ustawy o PIT, art. 32 ust. 2a i 2b ustawy o PIT.

stosunku pracy, pracy nakładczej i spółdzielczego stosunku pracy oraz uzyskanych w ciągu roku przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej pomniejszonych o koszty prowadzenia tej działalności z wyłączeniem z tych kosztów składek na ubezpieczenia społeczne, o których mowa w art. 26 ust. 1 pkt 2 lit. a i pkt 2a. (ust. 4a).

W tym kontekście pragnę podkreślić, że ustawodawca w ramach „Polskiego Ładu” wykluczył możliwość odliczania składki zdrowotnej wobec wszystkich grup podatników. Natomiast instytucja ulgi dla klasy średniej, mająca na celu zniwelowanie skutków tej zmiany przewidziana została wyłącznie do wąskiego kręgu podmiotów: tj. pracownicy oraz po poprawkach przedsiębiorcy rozliczający się według skali. Ulga nie obejmuje zatem osób wykonujących pracę na podstawie innych umów cywilnoprawnych (np. umowa o dzieło, umowa zlecenia), przedsiębiorców rozliczających się podatkiem liniowym, a także emerytów. Takie wyłączenie może powodować poczucie niesprawiedliwości wśród innych podatników, którzy zostali przez ustawodawcę wykluczeni z tej ulgi.

Do mojego Biura napływają liczne skargi emerytów, którzy wskazują na niekorzystne dla nich zmiany wynikające z „Polskiego Ładu” związane z brakiem możliwości odliczenia składki zdrowotnej i pominięciem ich przy konstrukcji ulgi dla klasy średniej. Seniorzy traktują uchwalone rozwiązania, jako swoistą „karę” wymierzoną w osoby, które były aktywne zawodowo dłużej i dzięki temu aktualnie pobierają wyższe emerytury. Tym samym, w mojej ocenie należałoby rozważyć rozszerzenie kręgu adresatów uprawnionych do skorzystania z ulgi dla tzw. klasy średniej.

Pragnę także dodać, że wysokość ulgi ma być wyliczana na podstawie skomplikowanych algorytmów, opartych na ułamkach dziesiętnych, różniących się wzorami w zależności od wysokości rocznych przychodów podatnika. Choć w porównaniu do pierwotnej wersji konstrukcji ulgi dla klasy średniej ustawodawca zrezygnował z wskaźników, zawierających aż osiem miejsc po przecinku, tj. 0,06684549 oraz 0,07346090 i aktualnie zaokrąglił tę wartość wyrażając ją w sposób procentowy, to i tak moim zdaniem obecny algorytm nie można uznać za sprzyjający uproszczeniu rozliczenia podatkowego dla przeciętnego obywatela.

Duże wątpliwości wzbudza także redakcja dodanej poprawki dotyczącej rozszerzenia ulgi dla klasy średniej o podatników osiągających przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej rozliczających się według skali. W przypadku tej grupy wskazano, że przy obliczaniu ulgi przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej należy pomniejszyć o koszty prowadzenia tej działalności. Pojęcie to nie występuje w ustawie o PIT, która posługuje się terminem koszty uzyskania przychodu, a nie koszty prowadzenia działalności. W praktyce więc nieprecyzyjne sformułowanie przepisu „Polskiego Ładu” może wywoływać spory co do prawidłowości wyliczenia ulgi dla klasy średniej.

Niezależnie od powyższego, w praktyce mogą pojawić się liczne wątpliwości w sytuacji, gdy w ostatecznym rozliczeniu okaże się, że podatnik przekroczył limity uprawniające do korzystania z ulgi dla klasy średniej (osiągnął zbyt wysokie lub zbyt niskie przychody). Według ustawodawcy rozwiązaniem miałyby być złożenie na piśmie przez podatnika wniosku o niepomniejszenie dochodu o kwotę ulgi dla pracowników. Takie rozwiązanie może jednak wzbudzać niepewność wśród podatników, którym trudno będzie przewidzieć swoją sytuację podatkową w ciągu roku. W konsekwencji może dochodzić do absurdalnych sytuacji, w których pracownicy pod koniec roku mogą odmawiać przyjęcia nagród, aby nie przekroczyć ustawowych limitów, uprawniających do skorzystania z ulgi.

Wprowadzenie kwoty wolnej od podatku w wysokości 30.000 zł³

Podwyższenie kwoty wolnej od podatku do wysokości 30.000 zł dla podatników rozliczających się według skali podatkowej wyeliminuje dotychczasowy mechanizm przewidujący zmniejszanie kwoty wolnej wraz ze wzrostem dochodu. Dodatkowo utrzymano coroczną weryfikację wysokości kwoty wolnej od podatku przez Ministra Finansów.

Pragnę podkreślić, że problematyka związana z wysokością kwoty wolnej od podatku od wielu lat pozostawała w centrum zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich. W 2014 r. Rzecznik ówczesnej kadencji zakwestionował konstytucyjność mechanizmu korygowania kwoty zmniejszającej podatek, jako niegwarantującego minimum egzystencji (kwota wolna od podatku była ustalona na poziomie 3.091 zł)⁴. Po korzystnym wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 października 2015 r. (sygn. akt K 21/14), ustawodawca w 2017 r. podwyższył wysokość kwoty wolnej od podatku do 6.600 zł, a następnie w 2018 r. do poziomu 8.000 zł, wprowadzając jednocześnie mechanizm regresywny (kwota wolna od podatku malała wraz ze wzrostem dochodów). „Polski Ład” likwiduje ten mechanizm i wprowadza kwotę wolną od podatku na poziomie 30.000 zł.

W praktyce oznaczać to będzie, że osoby zarabiające poniżej 2.500 zł nie będą obciążone podatkiem. Ze zmiany generalnie skorzystają osoby rozliczające się według skali podatkowej (pracownicy, emeryci, osoby prowadzące działalność gospodarczą, które nie rozliczają się podatkiem liniowym).

Niemniej jednak w przypadku emerytów, którzy dotychczas wypracowali emerytury na wyższym poziomie ok. 5.000 zł brutto, po wprowadzeniu „Polskiego Ładu” obciążenia podatkowe ulegną zwiększeniu. W skargach kierowanych do mojego Biura emeryci podkreślają, że taki stan jest dla nich całkowicie niezrozumiały. Sprzeciwiają się koncepcji

³ Zmiana art. 27 ust. 1, 1c i 1d ustawy o PIT.

⁴ Nr sprawy w BRPO: V.511.868.2014.

transferu korzyści dla emerytów niżej uposażonych, kosztem tych, którzy przez swoją długoletnią pracę zapracowali na wyższe emerytury.

Ulga dla pracujących w wieku emerytalnym⁵

W toku prac legislacyjnych w ramach Komisji Finansów Publicznych do „Polskiego Ładu” wprowadzono kolejną poprawkę, polegającą na przyznaniu ulgi dla osób, które osiągnęły wiek emerytalny (60 lat w przypadku kobiety oraz 65 lat w przypadku mężczyzny), nadal pracują i nie zdecydowały się przejść na emeryturę. Założenie tej ulgi miało być takie, że pracujący podatnicy, którzy osiągnęli wiek emerytalny oprócz kwoty wolnej od podatku w wysokości 30.000 zł, dostaną dodatkową ulgę do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 85.528 zł.

Redakcja uchwalonego art. 21 ust. 1 pkt 154 ustawy o PIT nie jest jednak precyzyjna. Nie ma w niej bowiem jednoznacznego zastrzeżenia, że nowa ulga dla pracujących w wieku emerytalnym będzie stanowiła dodatkowy benefit, niezależny od kwoty wolnej od podatku w wysokości 30.000 zł.

Zmiana ta jest zasadniczo korzystna dla osób kontynuujących pracę, które osiągnęły już wiek emerytalny. Niemniej jednak, seniorzy w skargach kierowanych do mojego Biura wskazują, że ustawodawca w sposób nieuprawniony różnicuje sytuację osób w wieku emerytalnym aktualnie pracujących względem tych, którzy wcześniej wypracowali wyższe emerytury, a na skutek „Polskiego Ładu” będą ponosić dodatkowe obciążenia z tego tytułu.

Podwyższenie drugiego progu podatkowego do 120.000 zł⁶

Od ponad 10 lat próg decydujący o opodatkowaniu wyższą bądź niższą stawką podatku dochodowego od osób fizycznych (dalej: „PIT”) pozostawał na tym samym poziomie, tj. 85.528 zł. „Polski Ład” przewiduje wzrost drugiego progu dochodowego do wysokości 120.000 zł, po przekroczeniu którego będzie miała zastosowanie 32% stawka podatku.

W tym kontekście pragnę podkreślić, że konieczność odmrożenia progów podatkowych w PIT była sygnalizowana resortowi finansów przez Rzecznika Praw Obywatelskich poprzedniej kadencji w 2019 r.⁷, przy okazji obniżenia przez ustawodawcę stawki podatkowej z 18% do 17% oraz wprowadzenia ulgi dla młodych do 26 roku życia. Niemniej jednak wówczas Ministerstwo Finansów nie zgodziło się z postulatem Rzecznika, wskazując, że nie widzi potrzeby dokonywania korekty progu dochodowego. „Polski Ład” przewiduje więc istotny zwrot w dotychczasowym stanowisku resortu.

⁵ Art. 21 w ust. 1 w pkt 154 ustawy o PIT.

⁶ Art. 27 ust. 1 ustawy o PIT.

⁷ Nr sprawy w BRPO: V.511.354.2019.

Wspólne opodatkowanie małżonków⁸

„Polski Ład” dopuszcza możliwość złożenia wniosku o wspólne opodatkowanie dochodów małżonków również za rok, w którym został zawarty związek małżeński, pod warunkiem jednak, że małżeństwo i wspólność majątkowa trwała do końca tego roku podatkowego. Wspólne rozliczenie będzie również możliwe za rok, w którym małżonkowie pozostawali w związku małżeńskim w przypadku śmierci jednego z małżonków w trakcie roku podatkowego, albo po upływie roku podatkowego przed złożeniem zeznania na ten rok. Zmiany te rozszerzają możliwość skorzystania z preferencyjnego rozliczenia małżonków.

Pragnę jednak zauważyć, że początkowo ustawodawca nie przewidział odrębnych regulacji w sprawie wspólnego rozliczenia z małżonkiem w kontekście skorzystania z ulgi dla pracowniczej klasy średniej. Dopiero dodany do art. 26 ustawy o PIT ust. 4c stanowi, że w przypadku wyboru przez małżonków wspólnego rozliczenia, każdy z nich może odliczyć ulgę dla pracowników lub podatników osiągających przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej obliczoną według wzoru od połowy sumy łącznych przychodów uzyskanych przez małżonków w roku podatkowym.

W praktyce jednak z uwagi na skomplikowany charakter ulgi dla klasy średniej mogą pojawić się wątpliwości co do spełnienia warunków koniecznych do jej skorzystania w przypadku wspólnego rozliczenia małżonków, a w konsekwencji w niektórych przypadkach może pojawić się konieczność zwrotu naliczonej uprzednio korzyści podatkowej lub konieczność dokonania dopłaty. Taki stan zdecydowanie nie wypełnia postulatu tworzenia przejrzystego, pewnego, przewidywalnego i przyjaznego dla podatników systemu podatkowego.

Osoba samotnie wychowująca dziecko⁹

Podczas posiedzenia sejmowej Komisji Finansów Publicznych wprowadzono istotne zmiany w odniesieniu do sytuacji podatkowej osób samotnie wychowujących dziecko. Dodana poprawka polega na zlikwidowaniu dotychczasowej opcji, w ramach której osoby samotnie wychowujące dziecko mogły w sposób preferencyjny obliczać podatek, tj. w podwójnej wysokości podatku obliczonego od połowy dochodów. W zamian za to wprowadzono ulgę na dziecko samotnego rodzica w stałej kwocie wynoszącej 1.500 zł.

Jako uzasadnienie wskazano, że pozostawienie dotychczasowych zasad rozliczeń osób samotnie wychowujących dzieci w powiązaniu z podniesieniem kwoty wolnej od podatku oznacza, że samotni rodzice byłiby faworyzowani względem małżeństw. Podkreślono również, że obowiązujące dotychczas zasady dla osób samotnie wychowujących dziecko

⁸ Art. 6 ust. 2-3a ustawy o PIT, art. 6a ustawy o PIT oraz art. 26 ust. 4c ustawy o PIT.

⁹ Uchylenie art. 6 ust. 4-4b ustawy o PIT, nowy art. 27ea ustawy o PIT.

ograniczają zjawisko niezawierania małżeństw i brania rozwodów w celu optymalizacji podatkowej. Nie podano jednak konkretnych danych uzasadniających takie twierdzenia.

W tym kontekście uprzejmie pragnę zauważyć, że proponowane rozwiązanie zostało przedstawione dopiero na końcowym etapie sejmowym, a więc nie podlegało konsultacjom społecznym. Takie praktyki nie świadczą o przemyślanej, gruntownie przygotowanej reformie systemu podatkowego, która poparta jest wcześniejszymi analizami oraz ocenami skutków regulacji.

Dodatkowo pragnę nadmienić, że w skargach kierowanych do mojego Biura obywatele wskazują, że w obliczu rosnącej inflacji roczna ulga na poziomie 1.500 zł nie jest żadnym rozwiązaniem. Ponadto stwierdzają, że ustawa pozbawiająca ich możliwości rozliczenia z dzieckiem dyskryminuje samotnych rodziców w stosunku do osób pozostających w związku małżeńskim. Podkreślają również, że zastąpienie dotychczasowego modelu rozliczenia samotnego rodzica z dzieckiem ulgą kwotową nie oznacza korzyści dla wszystkich podatników, w szczególności dla tych, którzy zarobią więcej w ciągu roku (powyżej kwoty wolnej). Dlatego też, uważam, że powinno się rozważyć pozostawienie dotychczasowych rozwiązań, w ramach których samotny rodzic mógł rozliczyć się wspólnie z dzieckiem.

Niezależnie od powyższego, w mojej ocenie należałoby dokonać weryfikacji kryterium dochodowego pracującego dziecka do ukończenia 25 roku życia, warunkującego uprawnienie do skorzystania z ulgi. Pozostawienie tego progu w dotychczasowej wysokości (tj. kwota 3.089 zł) należy uznać za niezrozumiałe. Ustawodawca jest niekonsekwentny. Z jednej strony dostrzega konieczność zmiany kwoty wolnej od podatku (początkowo określonej właśnie na poziomie 3.089 zł) i jednocześnie nie weryfikuje limitu dochodów dziecka warunkującego możliwość skorzystania z preferencji podatkowej, pozostawiając go na niezmienionym poziomie 3.089 zł. W mojej ocenie, limit ten powinien ulec adekwatnemu zwiększeniu, z uwzględnieniem, że dotyczy on zarobków dorosłych dzieci do ukończenia 25 roku życia.

Ulga prorodzinna¹⁰

Zasadniczo ulga prorodzinna przysługuje obojgu rodzicom. W przypadku, gdy są małżeństwem i rozliczają się wspólnie nie ma wątpliwości, ponieważ wykazują pełną wysokość ulgi. Problem pojawia się jednak w sytuacji, gdy rodzice rozliczają się osobno i nie mogą porozumieć się co do sposobu jej rozliczenia.

Zmiana zakłada, że zasadniczo podatnicy mogą odliczyć ulgę prorodzinną od podatku w dowolnej proporcji przez nich ustalonej. Jednocześnie przepisy precyzują, że w przypadku braku porozumienia między podatnikami, którzy wspólnie wykonują władzę rodzicielską

¹⁰ Art. 27f ust. 4 ustawy o PIT.

po rozwodzie lub w trakcie separacji (opieka naprzemienna) albo wówczas gdy miejsce zamieszkania dziecka jest takie samo jak miejsce zamieszkania rodziców, podatnicy odliczają kwotę ulgi w częściach równych. Natomiast w pozostałych przypadkach, odliczenie w wysokości 100% przysługuje podatnikowi, u którego dziecko ma miejsce zamieszkania. Miejsce zamieszkania rozumie się według przepisów Kodeksu cywilnego.

Regulacja ta nawiązuje do problemów sygnalizowanych w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich poprzedniej kadencji do Ministra Finansów¹¹. Rzecznik wskazywał, że organy uchylają się od dokonywania ustaleń faktycznych w przypadku nieprozumień między skłóconymi rodzicami i automatycznie przyznają prawo do ulgi w częściach równych, jeżeli władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom.

Nowe przepisy z pewnością porządkują zasady przyznawania ulgi prorodzinnej, niemniej jednak przez niektórych rodziców mogą zostać odebrane jako krzywdzące. Samo wykonywanie władzy rodzicielskiej nie jest bowiem powiązane z faktyczną realizacją przez rodziców dziecka obowiązków składających się na treść tej władzy. Ponadto, regulacja jest korzystna dla organów, gdyż zwalnia je z obowiązku szczegółowego weryfikowania stanu faktycznego danej sprawy. Powstaje więc pytanie, czy odliczenie w częściach równych będzie zawsze realizowało postulat sprawiedliwości podatkowej?

Istotne jest to, że ustawodawca także w przypadku preferencji, jaką jest ulga prorodzinna nie zweryfikował niskiego limitu dochodów w kwocie 3.089 zł obowiązującego w przypadku pełnoletnich dzieci, które nie ukończyły jeszcze 25 lat i nadal się uczą.

Zwolnienie z opodatkowania odsetek przysługujących z tytułu świadczeń niepodlegających opodatkowaniu lub zwolnionych z opodatkowania¹²

„Polski Ład” przewiduje istotną z punktu widzenia podatników zmianę dotyczącą zwolnienia z opodatkowania odsetek otrzymanych w związku z nieterminową wypłatą należności, które nie podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym, są zwolnione od podatku lub od których zaniechano poboru podatku. Zasadniczo zmiana wejdzie w życie od dnia 1 stycznia 2022 r., ale stosownie do regulacji przejściowych nowe przepisy mają mieć zastosowanie do dochodów (przychodów) uzyskanych od dnia 1 stycznia 2021 r.

Pragnę nadmienić, że Rzecznicy Praw Obywatelskich poprzednich kadencji od dłuższego czasu zabiegali o podjęcie prac legislacyjnych w sprawie kwalifikacji podatkowej odsetek wypłacanych za opóźnienie, w sytuacji gdy należność główna korzysta ze zwolnienia podatkowego¹³. Ja również wyrażam sprzeciw wobec takiego stanu prawodawstwa, w którym osoby poszkodowane, znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej

¹¹ Nr sprawy w BRPO: V.511.676.2014.

¹² Nowy art. 21 ust. 1 pkt 95b ustawy o PIT, art. 70 pkt 1 Polskiego Ładu.

¹³ Nr sprawy w BRPO: V.511.222.2018 oraz V.511.119.2021.

(m.in. ofiary wypadków komunikacyjnych lub ich osoby najbliższe), ponoszą negatywne konsekwencje podatkowe w związku z nieterminową wypłatą zasądzonych na ich rzecz należności. Trudno bowiem w tych przypadkach doszukać się *ratio legis* w opodatkowaniu odsetek od świadczeń, które sam ustawodawca uznał za zwolnione z podatku.

Zmiana w tym zakresie jest korzystna dla wielu podatników, ale nie obejmuje wszystkich poszkodowanych. Chciałbym zauważyć, że nadal aktualnym problemem będzie sytuacja osób, które otrzymały odsetki od zasądzonych odszkodowań /zadośćuczynień przed dniem 1 stycznia 2021 r. Jak pokazuje jedna ze spraw indywidualnych obecnie prowadzona w moim Biurze, organy odmawiają umorzenia zaległości podatkowej, wynikającej z konieczności opodatkowania odsetek od wypłaconego odszkodowania małoletniej ofierze wypadku komunikacyjnego¹⁴. Dlatego też podkreślam, że problem nie zostanie w całości rozwiązany w ramach „Polskiego Ładu”. Przy okazji więc, sygnalizuję konieczność przygotowania stosownych wytycznych dla organów, aby w sprawach o udzielenie ulgi w spłacie zobowiązania podatkowego, uwzględniano sytuację osób, których nie obejmie ta zmiana legislacyjna.

Opodatkowanie sprzedaży rzeczy ruchomych w ramach leasingu po wycofaniu z działalności gospodarczej¹⁵

Nowelizacja zakłada istotne zmiany dotyczące sprzedaży rzeczy ruchomych, uprzednio wykorzystywanych w działalności w ramach leasingu. W dotychczasowym stanie prawnym w sytuacji, gdy leasingobiorca wykupi taki składnik do majątku prywatnego po wycofaniu go z działalności gospodarczej, przychód z tego tytułu nie był kwalifikowany jako przychód z działalności gospodarczej, pod warunkiem, że zbycie następowało po upływie 6 miesięcy od dnia nabycia.

Zgodnie z nowymi przepisami za przychód z działalności gospodarczej uznane będzie odpłatne zbycie składników będących rzeczami ruchomymi, jeżeli przed zbyciem zostały wycofane z działalności gospodarczej, a między pierwszym dniem miesiąca następującego po miesiącu, w którym składniki te zostały wycofane z działalności, a dniem ich odpłatnego zbycia, nie upłynęło 6 lat. Tym samym, zasadniczo sprzedaż po zakończeniu umowy leasingu będzie stanowić przychód z działalności i będzie podlegać opodatkowaniu.

Uchwalona zmiana ograniczy możliwość wykupu przedmiotu leasingu do majątku prywatnego i jego późniejszej sprzedaży. Co istotne, początkowo w projekcie w ogóle nie przewidziano przepisów przejściowych. Dopiero na późniejszym etapie dodano, że nowe regulacje będą miały zastosowanie do składników nabytych po dniu 31 grudnia 2021 r. Przepisy przejściowe nie odnoszą się zatem do daty zawarcia umowy leasingu, lecz do daty

¹⁴ Nr sprawy w BRPO: V.511.119.2021.

¹⁵ Art. 14 ust. 2 pkt 19 ustawy o PIT w zw. z art. 10 ust. 2 pkt 4 ustawy o PIT, art. 51 Polskiego Ładu.

nabycia przedmiotu leasingu. Oznacza to, że ingerują one w sytuację prawnopodatkową osób, które dużo wcześniej zawierały umowę leasingu i miały prawo oczekiwać, że będą miały do nich zastosowanie regulacje obowiązujące w dniu podpisywania umowy. Takie rozwiązanie nie da się pogodzić z zasadą ochrony praw nabytych.

Zmiany w prywatnym najmie nieruchomości¹⁶. Wyłączenie możliwości amortyzacji nieruchomości i praw o charakterze mieszkalnym¹⁷

„Polski Ład” przewiduje fundamentalną zmianę zasad opodatkowania przychodów z najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy oraz umów o podobnym charakterze. Dotychczas podatnicy wynajmujący prywatnie mieszkania mogli wybrać, czy dochody z najmu opodatkują na zasadach ogólnych (według skali), czy też w ramach ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. W świetle uchwalonych zmian, tego rodzaju przychody mają być opodatkowane wyłącznie ryczałtem.

W praktyce oznacza to, że osoby wynajmujące prywatnie mieszkania nie będą już miały możliwości opodatkowania dochodu z tego tytułu na zasadach ogólnych. Tym samym, nie będą miały możliwości rozliczenia kosztów podatkowych. Jediną możliwością pozostanie opodatkowanie najmu stałym obciążeniem, tj. ryczałtem w wysokości 8,5 % do 100.000 zł przychodu oraz 12,5 % ponad 100.000 zł.

Ponadto, ustawa zakłada generalne wyłączenie możliwości zaliczenia do kosztów podatkowych odpisów amortyzacyjnych od budynków i lokali mieszkalnych, zarówno na gruncie PIT i jak i podatku dochodowego od osób prawnych (dalej: „CIT”). Tym samym, zakaz amortyzacji budynków i lokali mieszkalnych zwiększy dochód do opodatkowania w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej. Zmiana ta będzie niekorzystna w szczególności dla podatników, którzy prowadzą działalność gospodarczą we własnym mieszkaniu.

Początkowo, ustawodawca w ogóle nie przewidział przepisów przejściowych w tym obszarze, pomimo tego, że zmiany są niekorzystne i ingerują w sposób rozliczenia rozpoczętych już przedsięwzięć. Nowelizacja zaskoczy więc podatników, którzy wcześniej podjęli decyzje o długoterminowym wynajmie mieszkań i planowali swoje działania w oparciu o dotychczasowe regulacje podatkowe, dające możliwość rozliczenia się z najmu prywatnego na zasadach ogólnych. Będzie również niekorzystnie oddziaływać na sytuację podatników z uwagi na wykluczenie możliwości amortyzacji budynków i lokali mieszkalnych, których amortyzacja już wcześniej została rozpoczęta.

¹⁶ Zmiana art. 10 ust. 1 pkt 6 ustawy o PIT.

¹⁷ Uchylenie art. 22b ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy o PIT, art. 22c pkt 2 ustawy o PIT, uchylenie art. 16b ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1800, z późn. zm. – dalej: „ustawa o CIT”), art. 16c pkt 2a ustawy o CIT, art. 71 ust. 1 i 2 Polskiego Ładu.

Co istotne, w ostatniej chwili zdecydowano o wprowadzeniu przepisów przejściowych odnoszących się do najmu oraz amortyzacji nieruchomości mieszkaniowych, które zasadniczo o rok opóźniają wejście w życie niekorzystnej regulacji. Taki stan tylko potwierdza sformułowaną przeze mnie tezę o konieczności wydłużenia czasu prac nad nowelizacją dokonywaną w ramach „Polskiego Ładu”, tak aby podatnicy nie czuli się zaskakiwani fundamentalnymi zmianami, które narażają ich na dodatkowe obciążenia fiskalne.

Nowe stawki ryczałtu dla niektórych grup¹⁸. Nowy wymiar składki zdrowotnej dla rozliczających się ryczałtem i brak możliwości jej odliczenia¹⁹.

„Polski Ład” przewiduje obniżenie stawek ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. Przy czym, ustawodawca postanowił, że obniżone stawki będą przysługiwały tylko niektórym grupom zawodowym, tj. osobom wykonującym następujące zawody medyczne: lekarz, lekarz dentysta, lekarz weterynarii, technik dentystyczny, felczer, położna, pielęgniarka, psycholog, fizjoterapeuta (14%); zawody techniczne: architekt, inżynier budownictwa, rzeczoznawca budowlany (14%); zawody w obszarze IT (12%).

Istotną zmianą jest to, że osoby opłacające ryczałt od przychodów ewidencjonowanych będą opłacać składkę zdrowotną w zależności od rocznych przychodów. Progi procentowe są następujące: 60% przeciętnego wynagrodzenia dla osiągających rocznie przychody do 60.000 zł, 100% przeciętnego wynagrodzenia dla przychodów nie przekraczających rocznie 300.000 zł, a powyżej tej wartości – 180% przeciętnego wynagrodzenia.

Wyłączenie możliwości odliczenia składki zdrowotnej od podatku będzie miało wpływ na zwiększenie obciążeń podatkowych także w przypadku ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych. Dlatego też, dla tej grupy podatników powinny zostać rozważone propozycje, mające na celu uproszczenie sposobu ustalania składki zdrowotnej oraz zmniejszenie obciążeń wynikających z braku możliwości jej odliczania od podatku.

„Zamrożenie” karty podatkowej²⁰. Nowy wymiar składki zdrowotnej²¹.

Zgodnie z „Polskim Ładem” stosowanie opodatkowania w formie karty podatkowej możliwe będzie wyłącznie wobec podatników, którzy korzystają z tej formy opodatkowania na dzień 31 grudnia 2021 r. i zdecydują się kontynuować tę formę opodatkowania. Natomiast

¹⁸ Art. 12 ust. 1 pkt 2a i 2b ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 2020 r. poz. 1905, z późn. zm. – dalej: „ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym”).

¹⁹ Uchylony art. 13 ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym. Art. 81 ust. 2e ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

²⁰ Art. 65 Polskiego Ładu.

²¹ Art. 81 ust. 2z ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

z dniem 1 stycznia 2022 r. nowi podatnicy nie będą już mieli możliwości wyboru opodatkowania w ramach karty podatkowej.

W przypadku karty podatkowej dla podatników kontynuujących podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne ma być kwota minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu 1 stycznia danego roku.

Z powyższego wynika, że podatnicy, którzy chcieliby korzystać z opodatkowania w ramach karty podatkowej, muszą dokonać takiego wyboru najpóźniej do dnia 31 grudnia 2021 r. W przeciwnym wypadku nie będą mogli skorzystać z tej formy opodatkowania. W mojej ocenie, ustawodawca pozostawia bardzo mało czasu na ewentualne decyzje w tym zakresie. Z racji tego, że proces legislacyjny dotyczący „Polskiego Ładu” prawdopodobnie zakończy się dopiero z końcem listopada, podatnicy będą mieli zaledwie miesiąc na ostateczne podjęcie decyzji. Poza tym, wyłączenie możliwości skorzystania z karty podatkowej dla nowych podatników w praktyce oznacza likwidację jednej z prostszych form rozliczenia się z fiskusem, generującą w praktyce mniej sporów z organami podatkowymi.

Co więcej, zmiany²² wynikające z „Polskiego Ładu” będą miały także wpływ na sytuację medyków, którzy dotąd rozliczali się w formie karty podatkowej. Po nowelizacji, medycy świadczący usługi na rzecz osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej albo na rzecz osób fizycznych dla potrzeb prowadzonej przez nie pozarolniczej działalności gospodarczej, nie będą mieli prawa kontynuowania wyboru opodatkowania w formie karty podatkowej.

Przejściowy podatek dochodowy²³

Ustawodawca wprowadził nowe rozwiązanie dla podmiotów, które ujawnią organom podatkowym dochód wcześniej nieopodatkowany lub postanowią wycofać się z podjętych już działań optymalizacyjnych, w tym o zasięgu transgranicznym. Podatnicy, którzy zdecydują się dobrowolnie ujawnić tego rodzaju dochody w okresie od dnia 1 października 2022 r. do dnia 31 marca 2023 r. zapłacą od nich zasadniczo 8% podatku. Opłata za wniosek o opodatkowanie przejściowym podatkiem dochodowym wyniesie 1% dochodu – jednak w kwocie nie niższej niż 1.000 zł i nie wyższej niż 30.000 zł. Z abolicji podatkowej będzie można skorzystać jednorazowo.

Ponadto, przewidziano możliwość złożenia wniosku do Rady ds. Repatriacji Kapitału w celu ustalenia, czy nieujawniony dochód kwalifikuje się do przejściowego ryczałtu. Wniosek ten będzie podlegać opłacie w wysokości 50.000 zł. W przypadku złożenia wniosku o opinię Rady przez pełnomocnika dane podmiotu mogą zostać zanonimizowane.

²² Zmiana w załączniku nr 3 tytuł VIII do ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym.

²³ Art. 27-48 „Polskiego Ładu”.

W mojej ocenie propozycja abolicji podatkowej dla osób posiadających nieujawnione źródła przychodu jest kontrowersyjnym rozwiązaniem. Może bowiem wzbudzić wątpliwości wśród podatników, którzy dotychczas prawidłowo wywiązywali się z obowiązków podatkowych. Niewykluczone także, że osoby które zdecydują się na skorzystanie z abolicji, w następstwie takich działań znajdą się w centrum zainteresowania organów podatkowych.

Nowe reguły tworzenia podatkowych grup kapitałowych²⁴

Zgodnie z „Polskim Ładem” zmodyfikowane zostały zasady tworzenia podatkowych grup kapitałowych. Grupę taką będą mogły utworzyć spółki kapitałowe, których przeciętna wysokość kapitału zakładowego wynosi 250.000 zł (wcześniej wymóg był na poziomie 500.000 zł). Zlikwidowany został warunek rentowności dotyczący osiągnięcia za każdy rok podatkowy udziału dochodów w przychodach w wysokości co najmniej 2%, a także wymóg, aby spółki zależne nie posiadały udziałów w kapitale zakładowym innych spółek tworzących grupę. Nie będzie również wymogu zawierania umowy podatkowej grupy kapitałowej w formie aktu notarialnego. Dopuszczalne będą przekształcenia (podziały, łączenia) oraz rozliczenie strat po rozwiązaniu grupy.

Niemniej jednak, pomimo wprowadzenia nowych rozwiązań, rozwój podatkowych grup kapitałowych może zostać wyhamowany poprzez zmiany w zakresie finansowania dłużnego. Polegają one na wprowadzeniu zakazu uwzględniania w kosztach podatkowych kwot pożyczek udzielanych wewnątrz grupy w części, w jakiej zostały przeznaczone na transakcje kapitałowe, w szczególności na nabycie lub objęcie (akcji), nabycie ogółu praw i obowiązków w spółce niebędącej osobą prawną, wniesienie dopłat, podwyższenie kapitału zakładowego, wykup udziałów własnych w celu ich umorzenia.

Moim zdaniem uchwalone zmiany podatkowe mają na celu usankcjonowanie niekorzystnej dla podatników interpretacji organów podatkowych w zakresie kosztów finansowania dłużnego – wbrew orzecznictwu sądów administracyjnych odzwierciedlającego korzystne dla podatników podejście. Pozwala ono w praktyce na zaliczenie do kosztów uzyskania przychodów w roku podatkowym nawet o 3 000 000 PLN więcej kosztów finansowania dłużnego, niż wynika to z niekorzystnego podejścia organów podatkowych.

Podatek minimalny²⁵

Podatek minimalny ma dotyczyć wszystkich spółek będących podatnikami CIT (w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o CIT), podatkowych grup kapitałowych oraz podatników prowadzących działalność poprzez położony na terytorium kraju zagraniczny zakład. Warunkiem objęcia uchwalonym podatkiem jest poniesienie przez te podmioty straty

²⁴ Art. 1a ustawy o CIT.

²⁵ Art. 24ca ustawy o CIT.

ze źródła przychodów innych niż z zysków kapitałowych albo osiągnięcie udziału dochodów ze źródła przychodów innych niż z zysków kapitałowych, określonych zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o CIT, w przychodach innych niż z zysków kapitałowych, w wysokości nie większej niż 1 %. Podatek będzie wynosił 10% podstawy opodatkowania.

Analiza regulacji obejmujących kategorię podmiotów wyłączonych z kręgu podatników zobowiązanych do stosowania minimalnego podatku dochodowego (art. 24ca ust. 14 pkt 4 ustawy o CIT) wskazuje, że kategoria ta nie wyklucza objęcia nową daniną również podmiotów z sektora małych i średnich przedsiębiorstw – m.in. szeregu niewielkich podatników których udziałowcami, akcjonariuszami albo współnikami poza osobami fizycznymi są również osoby prawne. Oznacza to, że minimalny CIT nie będzie daniną jedynie od największych międzynarodowych korporacji, będą go musiały również regulować mikrofirmy. Podczas posiedzenia sejmowej Komisji Finansów Publicznych poprawka przewidująca wyłączenie z opodatkowania firm, których przychody (za poprzedni rok podatkowy) nie przekroczyły równowartości w złotych kwoty 750 mln euro przeliczonej według średniego kursu euro ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski – co umożliwiłoby wyłączenie z opodatkowania mniejszych firm – nie została jednak przyjęta.

W wyniku innych poprawek z opodatkowania tą daniną zostały natomiast wyłączone spółki wchodzące w skład grupy kapitałowej obejmującej co najmniej dwie spółki (polscy rezydenci), w której spółka dominująca posiada przez cały rok podatkowy minimum 75 proc. bezpośredniego udziału kapitałowego w każdej ze spółek zależnych. Nowego podatku nie zapłacą także: spółki energetyczne, wydobywcze (wydobywające kopaliny – węgiel, miedź) oraz zajmujące się międzynarodowym transportem morskim lub lotniczym. W większości są to obecnie spółki z udziałem Skarbu Państwa.

Ratio legis wprowadzonego rozwiązania było ograniczenie stosowania przez podatników mechanizmów optymalizacji mogących skutkować zmniejszeniem zobowiązań podatkowych poprzez zaniżanie dochodu podatkowego. Jednakże dodatkowe obciążenia fiskalne dla wielu małych i średnich firm mogą spowodować zahamowanie rozwoju przedsiębiorczości w tym sektorze, który szczególnie ucierpiał w czasie pandemii COVID -19.

2) Zmiany w podatku VAT

Grupa VAT – nowe zasady²⁶

„Polski Ład” wprowadza nowe rozwiązanie polegające na umożliwieniu podmiotom powiązanim finansowo, ekonomicznie i organizacyjnie wspólnego rozliczenia dla potrzeb

²⁶ Nowy rozdział 2b ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2021 r. poz. 685, z późn. zm. – dalej: „ustawa o VAT”).

podatku VAT poprzez utworzenie grupy VAT. Dotychczas na gruncie VAT, podmioty powiązane rozliczane były oddzielnie. Ustawa przewiduje, że uprawnione podmioty mogą zawrzeć umowę o utworzeniu grupy VAT, na okres nie krótszy niż 3 lata. W ramach grupy VAT dostawa towarów i świadczenie usług na rzecz członków grupy nie będzie podlegała opodatkowaniu. Przedstawiciel grupy VAT będzie dokonywał zbiorczych rozliczeń w imieniu grupy i będzie sporządzał zbiorczy plik JPK VAT dla całej grupy. Ponadto, podatnicy wchodzący w skład grupy będą solidarnie odpowiedzialni za jej zobowiązania z tytułu VAT.

Generalnie możliwość tworzenia grup VAT oceniana jest jako uproszczenie dla podatników, które pozwoli ograniczyć m.in. obowiązki administracyjne oraz zachęci podatników do tworzenia podatkowych grup kapitałowych na gruncie podatku dochodowego. Niemniej jednak w doktrynie pojawiają się głosy, że grupa VAT może być traktowana jako klasyczny schemat podatkowy, który w praktyce będzie wykorzystywany przez podatników w celu zwiększenia zwrotów podatku VAT²⁷.

Zauważono również, że duże wątpliwości może budzić fakt, że każdy z podmiotów tworzących grupę liczy proporcję VAT we własnym zakresie. Oznacza to, że każdy podmiot wchodzący w jej skład jest traktowany niezależnie. Ustalana jest też dodatkowo wspólna proporcja dla całej grupy VAT. Sprawia to, że zasady odliczenia dla podmiotów rozliczających się współczynnikiem stają się skomplikowane i rodzą już na starcie wiele wątpliwości interpretacyjnych.

Wadą tego rozwiązania wydaje się być także solidarna odpowiedzialność członków grupy za jej zobowiązania w okresie posiadania statusu podatnika przez grupę VAT oraz po utracie przez tę grupę tego statusu²⁸.

Ponadto, mogą pojawić się wątpliwości dotyczące zwrotów niedookreślonych, jakimi posługują się nowe przypisy. Przykładowo, przy definiowaniu powiązań ekonomicznych ustawodawca posłużył się takimi określeniami jak „w dużej mierze”, „rodzaje działalności uzupełniają się i są współzależne”.

Pragnę wskazać, że w/w przepisy wejdą w życie z półrocznym opóźnieniem, tj. od dnia 1 lipca 2022 r. Skoro ustawodawca opóźnia wejście w życie tej regulacji, systemowe zmiany powinny zostać przesunięte w czasie w całości, a nie tylko fragmentarycznie.

²⁷ Wypowiedź prof. W. Modzelewskiego <https://www.prawo.pl/podatki/grupy-vat-w-projekcie-polskiego-ladu-beda-sluzyc-ucieczce-od,509967.html>.

²⁸ Art. 8e ustawy o VAT.

Szybki zwrot VAT dla podatników bezgotówkowych²⁹

W świetle wprowadzonych zmian podatkicy, u których przez trzy kolejne okresy rozliczeniowe łączna sprzedaż wraz z podatkiem zaewidencjonowana przy zastosowaniu kas online/wirtualnych wyniesie minimum 80% całkowitej sprzedaży wraz z podatkiem lub otrzymane płatności zrealizowane z wykorzystaniem instrumentów płatniczych, w tym za pośrednictwem polecenia przelewu z tytułu dokonanej sprzedaży, udokumentowane paragonami wyniosą minimum 80% łącznej wartości sprzedaży przy zastosowaniu kas online/wirtualnych, będą mogli wystąpić z wnioskiem o zwrot podatku VAT w terminie 15 dni od dnia, w którym upłynął termin do złożenia deklaracji, bądź korekty deklaracji. Konieczne będzie także spełnienie innych warunków, m.in. przez kolejne 12 miesięcy łączna wartość zaewidencjonowanej przy zastosowaniu kas sprzedaży, wraz z podatkiem, nie będzie mogła być niższa niż 50.000 zł za każdy okres rozliczeniowy, a kwota zwrotu VAT nie będzie mogła przekroczyć dwukrotności podatku wynikającego ze sprzedaży zaewidencjonowanej przy zastosowaniu kas w danym okresie rozliczeniowym.

Zmiana ma na celu upowszechnienie obrotu bezgotówkowego i ograniczania transakcji przeprowadzanych w tzw. szarej strefie. Generalnie nowe zasady mogą wzbudzać zainteresowanie podatników, jednakże resort finansów – mimo wskazania, że preferencja ma dotyczyć sprzedaży detalicznej – wykluczył z niej najmniejsze podmioty, osiągające obroty niższe niż 50.000 zł miesięcznie.

Jak zauważono w uzasadnieniu ustawy w kontekście proceduralnym naczelnik urzędu skarbowego będzie mógł przedłużyć 15-dniowy termin do zwrotu VAT do czasu zakończenia weryfikacji rozliczenia podatnika. Dotychczasowa praktyka organów podatkowych wskazuje jednak na duże prawdopodobieństwo opóźniania zwrotów VAT w krótszym terminie z uwagi na prowadzenie przez fiskusa czynności sprawdzających lub kontroli podatkowych. Istnieje zatem wątpliwość, czy rzeczywiście przyspieszone zwroty VAT będą faktycznie realizowane.

Ponadto, wątpliwości może wzbudzać to, że wraz z tą zmianą wprowadzono wyjątki w zakresie ogólnych zasad doręczeń. Zgodnie z przyjętymi regulacjami, jeżeli postanowienie o przedłużeniu terminu o zwrocie podatku albo decyzja o odmowie dokonania zwrotu różnicy podatku nie zostanie podjęte lub odebrane w terminie 4 dni, od dnia rozpoczęcia przechowywania pisma w placówce pocztowej, złożenia pisma w urzędzie gminy, wpłynięcia postanowienia albo decyzji na elektroniczny adres doręczeń, to uważa się je za dokonane z upływem tego okresu. W praktyce radykalne skrócenie okresu, po którym nastąpi fikcja doręczenia, może prowadzić do nadużyć i sporów o to, czy skutecznie doszło do przedłużenia terminu o zwrocie VAT.

²⁹ Art. 87 ust. 6d-6e ustawy o VAT.

Kwestia skuteczności przedłużenia zwrotu VAT jest przedmiotem licznych skarg podatników do sądów administracyjnych. W uchwale z dnia 21 września 2020 r., (sygn. akt I FPS 1/20), NSA przesądził, że do skutecznego przedłużenia terminu zwrotu VAT, w przypadku doręczenia pism za pomocą środków komunikacji elektronicznej, konieczne jest prawidłowe doręczenie podatnikowi postanowienia o przedłużeniu terminu zwrotu zanim upłynie termin na dokonanie tego zwrotu. Organ powinien w terminie przesłać postanowienie za pośrednictwem ePUAP i dodatkowo zadbać o to, żeby stało się to na tyle wcześniej, aby podatnik był zobowiązany odebrać to postanowienie przed upływem terminu na zwrot VAT.

3) Zmiany w Ordynacji podatkowej

Porozumienie inwestycyjne³⁰

Ustawa wprowadza nową regulację, umożliwiającą zawarcie dwustronnej umowy pomiędzy inwestorem a organem podatkowym w sprawie skutków planowanej lub rozpoczętej inwestycji na terytorium RP (tzw. Interpretacja 590). Jest to nowatorskie rozwiązanie, gdyż dotychczas w prawie podatkowym nie było możliwości zawarcia umowy z organem dotyczącej skutków podatkowych inwestycji. Porozumienie inwestycyjne ma służyć realizacji zasady pewności prawa podatkowego oraz zapewnieniu jednolitej i spójnej wykładni przepisów prawa podatkowego. Przez inwestycję rozumie się nową inwestycję w rozumieniu ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1752), której wartość wynosi co najmniej 50.000.000 zł. Wniosek o zawarcie porozumienia inwestycyjnego podlega opłacie wstępnej. Opłata wstępna wynosi 50.000 zł od każdego inwestora składającego wniosek o zawarcie porozumienia inwestycyjnego. Ponadto, zawarcie porozumienia inwestycyjnego podlega opłacie głównej w wysokości określonej w porozumieniu, nie niższej jednak niż 100.000 zł i nie wyższej niż 500.000 zł. Porozumienie inwestycyjne obowiązuje przez okres uzgodniony w porozumieniu, nie dłuższy jednak niż 5 lat podatkowych, z zastrzeżeniem jego wydłużenia lub skrócenia. Możliwe będzie także złożenie wniosku o zmianę porozumienia inwestycyjnego.

Przepisy stanowią, że inwestor będzie mógł w każdym czasie wypowiedzieć porozumienie inwestycyjne. Przyznają także prawo do wypowiedzenia porozumienia przez Ministra Finansów w określonych przypadkach, m.in. wówczas, gdy stwierdzi jego nieprawidłowości, uwzględniając w szczególności orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Tzw. przesłanka orzecznicza pozwalająca organowi na wypowiedzenie porozumienia może wzbudzać niepewność u podatników. Z jednej strony ustawodawca wskazuje, że *ratio*

³⁰ Nowy dział II C ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2021 r. poz. 1540, z późn. zm. – dalej: „Ordynacja podatkowa”).

legis nowej instytucji polega na realizacji zasady pewności prawa podatkowego, a z drugiej strony daje uprawnienie Ministrowi Finansów do wypowiedzenia porozumienia inwestycyjnego z uwagi na zmianę linii orzeczniczej. Takie uprawnienie wiąże się ze znacznym ryzykiem po stronie podatnika, w szczególności, że porozumienie inwestycyjne ma być zachętą kierowaną wobec inwestorów zagranicznych planujących realizację znacznych przedsięwzięć.

Istotne jest również to, że z uwagi na konsensualny charakter porozumienia inwestycyjnego ustawodawca wykluczył możliwość zaskarżenia czynności podejmowanych przez organ do sądu administracyjnego. Powstaje zatem pytanie, w jaki sposób będą rozstrzygane ewentualne spory wynikające z zawarcia takiego porozumienia.

4) *Zmiany w ustawie o Krajowej Administracji Skarbowej*

Instytucja nabycia sprawdzającego³¹

Ustawa wprowadza rozwiązania, przyznające funkcjonariuszom Krajowej Administracji Skarbowej nowe uprawnienia, polegające na nabyciu towarów lub usług w celu sprawdzenia wywiązywania się przez sprawdzanego z obowiązków wynikających z przepisów prawa podatkowego, w zakresie: ewidencjonowania sprzedaży przy zastosowaniu kasy rejestrującej; wydawania nabywcy paragonu fiskalnego (nabycie sprawdzające). W praktyce oznacza to, że uprawnieni urzędnicy będą nabywać towary lub usługi, a następnie sprawdzać, czy przedsiębiorca użył kasy rejestrującej oraz czy wydał paragon. Niezwłocznie po dokonaniu takiego nabycia sprawdzający powinien okazać sprawdzanemu legitymację służbową; poinformować sprawdzanego o dokonaniu nabycia sprawdzającego oraz pouczyć o jego prawach i obowiązkach. Z nabycia sprawdzającego sporządza się notatkę (jeżeli nie stwierdzono naruszenia) lub szczegółowy protokół i mandat (w przypadku stwierdzenia naruszenia). Przy czym, nie jest wykluczone, że po nabyciu sprawdzającym dojdzie do wszczęcia kontroli czy postępowania podatkowego. Zasadniczo towar nabyty w toku nabycia sprawdzającego będzie podlegać niezwłocznemu zwrotowi sprawdzanemu wraz z paragonem fiskalnym dokumentującym sprzedaż tego towaru, jeżeli paragon ten został wydany. Natomiast usługa wykonana w toku nabycia sprawdzającego nie będzie podlegać zwrotowi. Wydatki na nabycie sprawdzające mają być pokrywane ze specjalnego funduszu finansowanego z budżetu państwa.

Instytucja ta usankcjonuje możliwość dodatkowego kontrolowania podatników oraz budowania baz danych o tego rodzaju kontrolach (co wynika wprost z uzasadnienia do „Polskiego Ładu”). Istotne będzie monitorowanie praktyki jej stosowania pod kątem ewentualnych nadużyć.

³¹ Nowy rozdział 1b ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 422, z późn. zm. – dalej: „ustawa o KAS”).

Ponadto, z punktu widzenia zasad tworzenia sprawiedliwego i przejrzystego systemu podatkowego, wątpliwości wzbudza także to, że w przypadku usług o charakterze osobistym takim jak np. usługa fryzjerska, czy kosmetyczna nie będą one podlegać zwrotowi, a dla funkcjonariusza dokonującego nabycia sprawdzającego korzyść z tego tytułu nie będzie stanowił przychodu na gruncie podatku dochodowego.

Tymczasowe zajęcie ruchomości³²

Tymczasowe zajęcie ruchomości to także nowa instytucja istotnie poszerzająca uprawnienia funkcjonariuszy Krajowej Administracji Skarbowej. W celu zwiększenia efektywności egzekucji administracyjnej należności pieniężnych funkcjonariusz, w toku wykonywania kontroli celno-skarbowej, będzie miał prawo do dokonania tymczasowego zajęcia ruchomości zobowiązanego, jeśli posiada on zaległości egzekwowane na podstawie tytułów wykonawczych, a kwota tych należności bez odsetek, kosztów upomnienia i kosztów egzekucyjnych będzie przekraczała łącznie 10.000 zł. Tymczasowemu zajęciu ruchomości podlegają ruchomości zobowiązanego znajdujące się zarówno w jego władaniu, jak i we władaniu innej osoby. Spod tymczasowego zajęcia wyłączone są ruchomości o wartości znacznie przewyższającej kwotę potrzebną do zaspokojenia egzekwowanej należności pieniężnej. Funkcjonariusz wpisuje tymczasowo zajętą ruchomość do protokołu tymczasowego zajęcia ruchomości. Tymczasowe zajęcie ruchomości nie może trwać dłużej niż 96 godzin od chwili podpisania protokołu tymczasowego zajęcia ruchomości przez funkcjonariusza dokonującego tego zajęcia. Niezwłocznie po dokonaniu tymczasowego zajęcia ruchomości funkcjonariusz przekazuje za pomocą środków komunikacji elektronicznej do organu egzekucyjnego, odwzorowanie cyfrowe protokołu tymczasowego zajęcia ruchomości, informacje dotyczące miejsca przechowywania tej ruchomości, imienia i nazwiska lub nazwy dozorca oraz kosztów faktycznie poniesionych związanych z tymczasowym zajęciem ruchomości. Następnie tymczasowe zajęcie może przekształcić się w zajęcie egzekucyjne z dniem wydania postanowienia o jego zatwierdzeniu (nowy rozdział 5a ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji). Na postanowienie w sprawie zatwierdzenia tymczasowego zajęcia ruchomości zobowiązanemu służy zażalenie.

Przepisy nie precyzują dostatecznie, jakie ruchomości będą wyłączone spod zajęcia. Posłużenie się zwrotem ruchomości „o wartości znacznie przewyższającej” kwotę potrzebną do zaspokojenia egzekwowanej należności pieniężnej należy uznać za niedookreślone.

Istotne jest również to, że regulacja nie przewiduje dla zobowiązanego środków obrony na etapie dokonywania tymczasowego zajęcia, które następuje w formie protokołu. Dopiero na późniejszym etapie jego zatwierdzenia wydawane jest postanowienie, na które

³² Nowy rozdział 1c ustawy o KAS.

przysługuje zażalenie. Oznacza to, że organy będą mogły do 96 godzin dysponować ruchomością zobowiązanego, nawet jeżeli dojdzie w tym czasie do nieprawidłowości.

Proponowana instytucja wydaje się zbyt uciążliwa dla podatnika prowadzącego działalność gospodarczą, w znaczący bowiem sposób utrudnia bieżące działanie firmy i możliwość zarobkowania. Zajęciu podlegać mogą bowiem wszelkie ruchomości niezbędne do prowadzenia działalności, tj. towar, samochody, sprzęt biurowy, maszyny. Jednocześnie zobowiązany nie musi mieć przy sobie dowodu wykonania obowiązku podatkowego, jego umorzenia, czy też nieistnienia – co mogłoby zwolnić go z dokonania zajęcia.

Jak wskazano w uzasadnieniu do ustawy: *„mając na uwadze zasadę proporcjonalności i adekwatność przyjętych regulacji wobec zamierzonych celów i ograniczanych praw, przyjęto że ochrona interesów Skarbu Państwa uzasadnia ingerencję w prawo własności i dokonanie tymczasowego zajęcia ruchomości. Ingerencja ta przy tym jest ograniczona w czasie do niezbędnego minimum i sformalizowana w sposób zapewniający ochronę praw zobowiązanego, w tym w szczególności weryfikację faktycznego istnienia zobowiązania. Cel w postaci ochrony interesu Skarbu Państwa jest zatem równoważony wprowadzeniem jak najmniej uciążliwych dla jednostki rozwiązań.”*

W mojej ocenie instytucja tymczasowego zajęcia ruchomości w proponowanym kształcie – z uwagi na okres trwania zajęcia i brak możliwości jego zakwestionowania – budzi wątpliwości konstytucyjne skoro prawa zobowiązanego nie zostają w pełni zagwarantowane.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/